

СЕНТОМАШАНИН

Лист за просвету, привреду и сталe народне потребе.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ.

на 1/4 годину 6 Кр.
на 1/2 године 3 »
на 3/4 године 2 »
Поједини бројеви 10 пот.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

ЂОКА РАДУЛОВИЋ

Рукописи шаљу се на уредништво а новац за претплату а огласе на администрацију »Сентомашанина«. **Неплаћена писма не примају се.** Огласи се рачунају по тарифи ако се више пута уврћује рачунају се јефтиније.

Писмо из Пеште.

Луче смо добили из Пеште писмо у коме се говори о стању у нашој аутономији, односно о одношају међу удруженим народним странкама у одбрану аутономије. Из тога писма доносимо нека места.

»Самостална странка изјавила је председнику одбора удружених странака Милутину Јакшићу, да она док траје рад у Хрватском сабору не може ништа чинити у погледу сазива конференције удружених странака.

»Један део извршног одбора је мишљења, да ако самосталци не мисле суделовати на конференцији, нема смисла ни сазивати ову конференцију, јер то неби била конференција удружених странака, него покушај кооперације, а такву конференцију може ко хоће сазвати. Ми се — веле — на кооперацију без самосталне странке не можемо одважити, у толико пре, што смо у свима досадањим конференцијама код радикала увек наишли на неповерење и изигравање, кад се хтео какав закључак извршити. Радикали неће да напусте њиховог вођу, који је крив, што се велики део ин-

телигенције одбио од аутономије и постао према њој равнодушан.»

»Ми држимо да је самостална странка најпогоднија данас за расплет нашег аутономног питања и не сумњамо у исправност и родољубље њено. Док је радикалима стајо, да се дочепају власти у аутономији, и због тога сумњиче самосталце. Да је тако, сведочи и та околност, што они никад нису у седницама изашли са нечим конкретним, него су увек навијали, да се све странке стопе у једну, или боље рећи у радикалну. Држимо, да је њихов вођа својим повлачењем у Пешти, хтео и мислио, да изигра остале странке у корист радикалне, јер се он фактично није повукао, него странка рада у оном правцу који он одреди.»

Један племенити човек.

Јов. З. Медурџ.

Пре годину дана последњи пут сам се састао у Карловци са сада покојним Будом Будисављевићем. Давно, скоро годину дана, нисмо се видели, и обојица смо се јако обрадовали. Ја сам му рекао: »путем сам мислио, како би се радовао, кад бих те овде нашао, и где, ево те!« Он ни смешећи

се рече: »сад баш поведосмо о теби, а ти ту! Е, па нека! Де сједи да рекнемо коју!«

Само једно питање је чекао, па да отпоче. Ја сам се »узјогунео«, нисам хтео да први почнем, за то ће он:

— Па како мој Медурџ? Како? како? Де, причај!

— Шта ти знам причати? Моја мала Турија нема никаквих новости, које би тебе »велико варошанима« занимале. Ти знаш више, па де што о Загребу! Што радите тамо? Како Светозар? — Благо, тихо, ми рече:

— Хе брате, и добро и не! Знаш наш положај у Хрватској. Иначе здраво смо и радимо. Пишемо и читамо. Пишемо што се и не чита! Разумијеш ли ме? . . .

И онда ми је причао много . . . много. И сад га гледам. Озбиљно забринут, ал не очајник, седео је, причао ми о стању у Хрватској; у нашој аутономији, изричући своје мишљење и наду, како ће се све то свршити. И верујте ми, погодио је много, и дочекао је, да се онако свршило у његовој отаџбини, како је он прорицао; — у аутономији није дочекао.

— Време ће доћи, када ће се морати све повреде учињене аутономији повући. Док престане ванзаконо стање код нас, мора ће и у аутономији . . .

И још ми је много причао. Све сам упамтио, све знам шта ми је причао . . .

ПОДЛИСТАК.

КИНЕСКИ ЦАР.

(Оригинална прича из 1865. год.)

(Наставак.)

Васиљевић мал не пуче од смеја. »Даклем ви сте господине« рекне он, »пруски краљ? Наравно, кад је овај господин руски цар, а ја кинески цар, то онда морате ви пруски краљ бити. Три владоца! Чујте господо, ово је заиста исторично магновеније.«

»Даклем ви неверујете, да сам ја пруски краљ?«

»Ако вам радост чини, то ћу из свег срца веровати. Као зашто би мом ближњем тако невино увеселење укратио? — У Пруској дакле има један Бог, а за Богом одма ви долазите? Добро, то ћу запамтити, јербо је управо тако, као и на нашој фрегати.« »На мојој лађи« виче наш капетан по десет пута на дан, »прво заповеда Бог, па онда долазим ја, па онда неко време не долази ништа, па тек онда долази цар.«

»То сам наравно ја«, примети Александер.

»Наравно, то сте ви,« одговори Васиљевић с мало поругљивим гласом. Затим се окрене к трећему и рекне:

»Збиља, кад сте ви пруски краљ, а ви ми кажите: шта ради ваш Берлин? Како је у Пруској?«

»Фала на питању, сасвим добро, сви су задовољни с мојом владом.«

»Честитам вам, радујем се; тако је исто и самном; моји Кинези су изван себе од радости кад ме само виде. Ваш предшественик, велики Фридрих био је јунак,« и окренувши се Александру, рекне: »И ваш прадед Петар први, обновитељ руског царства, био је велики муж. Заиста жао ми је, што међу мојим предцима тако славних мужева нема. Ал станте, нећу да будем неправедан, и мој дед је био јунак, и Бог зна, била Фридрих или Петар то учинили, што је он учинио.«

»Но, шта је учинио ваш дед?« запитају оба два владоца.

»Он је у морској битки код Чесме себе и своју лађу с барутаном у ваздух бацао, само да се не мора Турцима предати.«

Ћудлива и проста искреност младог официра ублажи ону охолост, с којом су му се речи често граничиле, те владоци не само да се не нађоше увређени, него су се и особито добро занимали.

У једанпут се Васиљевић у ходу заустави. »Господо моја!« започне он с важношћу каквог проповедника. »Ја кинески цар, владатељ небесног царства, дајем с овим на знање и изјасњавам, да сам тек пре једног сата, с великог пута дошавши, с кола се сишао, да данас још нисам ништа окусио, н следователно, да сам гладан. И почем тамо напред на један пушкомет од нас једно јадро примећујем, које једну гостионицу означава, то предлажем, да тамо доручкујемо, и позивам на то пријатељско-суседски и моју господу совладоце.«

Александер и Фридрих поклон се и рекну: »Позив се прима.«

Сви троје уђу у гостионицу, у којој је на срећу мало људи било, те тако могуће прави владоци и задаље непознати остати.

Затим даду себи једну собу отворити, у којој их нико неће узнемирати. Васиљевић

Никад, никад ми није причао о коме злобно. Он је и непријатеље, начелне, личних држим није имао, поштовао као људе. И кад би се ја оштрије изразио о овој или оној истакнутој личности које странке, он би ми доказивао, да немам право тако се изражавати. Он је стварно изрицао свој суд о раду, никад не прелазећи, не додирући личности.

Он је познавао науку Толстоја, која приповеда међу људима милосрђе и доброту, и он је ширио милосрђе и доброту. Био је добар и благ и зато проповедник доброту и благодати. Због свега тога, свако га је поштовао и волео и свако га је радо виђао у своме друштву и његово друштво тражио. Он је био један племенит човек у правом смислу те речи. И така племенита човека покосила је ево — смрт. Она га је требала обити, јер је он нуждан био не само родбини својој, друштву у коме се кретао, већ домовини својој и народу своме! Народна, необрађена још њива, изгубила је у њему ненадним раденика, за дуго и дуго време. Ми смо, пријатељи његови, изгубили ретког пријатеља...

»Спремамо се за тешку али часну борбу, од које ће само наш народ, са два имена имати користи, и ако Бог да, не сумњам у успјех«, пише ми он, драги Буди, пред изборе за Хрватски сабор. Успех је постигнут, али он није дочекао да и сам ужива у плодовима тога успеха, да од те часне борбе види корист народну!

... Опрости ми, што се боље не одужих сени твојој! Ти си свршио, и ми ћемо тамо за тобом, ти ћеш нас дочекати, а докле ћемо те држати, Буди драги, у успомени!

Слава ти!

Конференција у Загребу.

У понедељак уочи Благовести састаће се у Загребу конференција удружених народних странака у обрану наше повређене аутономије. Дакле неће се састати извршни одбор. По свима знацима судећи, рекли би, да ће на овој конференцији доћи до раздружених народних странака. Радикална странка и др. Стеван Малешевић не престају сумњичити српску самостал-

нареди различитог јестива и пића, и наметне се својски на доручак.

»Господо!« рекне он, »изволте, узимајте без устручавања, руски цар све плаћа.«

»То сам ја,« примети опет Александер смешећи се.

»Молим за опроштење« рекне официр, »ја сам заборавио, да сам као кинески цар моје совладаоце на доручак позвао, — следователно ја плаћам.«

»Пруска није навикнута, дати се посрамити,« примети Фридрих Вилхелм, »зато ја на себе примам, да платим гостбарину.«

»То несме бити, господо моја!« викне Васиљевић; »но да би се том благородном препирању крај учинио, то предлажем, да савез закључимо.«

»Савез! ха ха ха!« и сви троје се почну смејати,

»Да, господо моја! ми ћемо савез да закључимо, и то под следећим условима: Чланак први: Данас плаћам ја, кинески цар гостбарину. Чланак други: Сутра ће нас руско ве-

ну странку док су демократе уз самосталне. Што је најжалосније, већи део нац интелегенцију постао је равнодушан према аутономији и биће, да је томе зрок онај исти, који смо споменули писму из Пеште. Српска либерална странка, односно вођство те странке, учинило је погрешку, што није сазваљши конференцију странке, која би одредила правац странке у питању наше аутономије, јер свакако држимо, да се са дром С. Малешевићем већи не слаже, јер он на своју руку у странци почиње радити и само ће такм радом још већма ослабити страну, која је и онако слаба. Ми смо уверени да др. С. Малешевић неће у Загребу говорити у име странке, већ у име његових новосадских пријатеља.

У осталим желимо успеха овој конференцији. М.

Др. С. Малешевић.

У нашој аутономној борби истиче се др. Стеван Малешевић као либерал. Кад год у »Бранику« пише, он пише у име слободумне странке. Српска народна слободумна странка је мала у народу. Она броји неколико интелегентних чланова, који опет у својим местима имају неколико својих присталица. Странка ова има своју прошлост која је тесно скопчана са именом дра Мих. Полита-Десанчића. Што се странка још и данас у неколико држи, заслуга је дра Полита, јер је он у неколико држи на окупу, одржава. Орган странке »Браник« чита се радо нарочито међу интелегенцијом, која много полаже на писање вође те странке, дра Полита, и због тога »Браник« има већу читалачку публику, него што је странка.

Писање дра Мих. Полита у »Бранику« о нашој аутономији потпуно је исправно, и одговара традицији српске народне слободумне странке. Ту др. Мих. Полит показује дубоко познавање наше аутономије, љубави према њој, и он о њој пише са пуно такта. Из његова озбиљна и стручна пера, никад не истрчи нешто, што би дало повода мишлењу, да то пише не стручњак. И кад би »Браник« и даље припустио, да др. Полит у његовим

личанство частити. Чланак трећи: Прекосутра ћемо код пруског краља ручати.«

»Сва три чланка се безусловно примају!«

»Право, то се зове споразумљење!«

»Ја се бојим« рекне цар краљу, »да се на конгресу нећемо тако лако споразумети.«

»То је сасвим наравно,« умеша се млади официр у разговор. »Овде нас има само три велика владоца, ал тамо их има више, пак између њи и сасвим малих владатеља, који су често још тврдоглавији, и зато се теже и задовоље, нег велики. Нас троје смо великомоћници: — три великомоћника! то није шала! Подигнимо, господо, наше чаше, и викнимо: Да живу сви великомоћници!«

»Да живу!«

»Пре свега руски цар Александер први!«

»То сам ја.«

»Молим господине« рекне Васиљевић озбиљно. »оканите се за једно магновеније шале, оставите се ваше царске улоге, и ако желите мој пријатељ остати, пијте у здравље мог цара.«

ступцима заступа аутономију, или бар у оном правцу како је то др. Полит чинио, много би се више користило аутономији.

У последње време води главну реч о аутономији у »Бранику« др. Стеван Малешевић. И увек говори у име либералне странке, ма да ми незнамо никакво решење либералне странке, да је она опуномоћила дра С. Малешевића да је он заступа у аутономији у јавности и то онако, како он то чини. Др. Ст. Малешевић, кад му се истина рече, одмах виче, како није лепо старијег човека нападати и како се о њему говори са омаловажавањем. Малешевић неће да верује, да он све то сам чини против себе. Колико је пута само проиграо себе у »Матици«. Он је нервозан, нестрепљив, па у јавним утакмицама све се боји да ће се његова личност запоставити, те онда истрчава, да би тиме истакао себе. И ту обично избије његова нетактичност, и онда долази осуда његове нетактичности, коју онда он сматра за лични нападај, за омаловажавање! Али је он онда и слаб, те кад себе брани, он неће да се да знати, да је то он, него говори као треће лице.

У последње време, у два чланка, устао је у »Бранику« у коме се окрмио на самосталну странку у питању наше аутономије, пребацујући јој, као и радикална странка, да не ради довољно за аутономију. Њему није доста што је самостална странка изјавила јавно, да се она zaloжила за нашу аутономију и ради на санирању повреда учињене кр. отписом од 1912. год. Није му доста ни то, кад самостална странка изјави да је одлучно противна свакој октројци у нашој аутономији; а мора се признати да самостална странка у данашњим приликама највише може придонети уређењу наше аутономије, као и то, да у њено родољубље нико не сме посумњати у овом, аутономном, послу.

Држим, да у либералној странци овај начин дра С. Малешевића нико, или бар већина не одобрава. Рекао би да др. Малешевић жуди за мандатом, па држи да то може постићи помоћу радикалне странке, за то јој се приближио у сумњичењу самосталне странке.

Колико се Малешевић прави смешним, види се из тога, што он у

»Нека буде. Да живи цар Александер!«

»Тако!« рекне официр, »сад вам допуштам, да се опет за руског цара сматрате.«

»У ваше здравље, брате!« рекне краљу цару.

»Тако ми Бога!« одговори Александер, »к подпуном торжеству ове здравице јошт само би требала пуцава из батерија наших престолних градова.«

»Ништ више, него то?« ускликне официр; »Ја ћу да вам жељу испуним.«

С тим речма извади један пиштољ и почне га пунити.

»За Бога, господине! шта сте наумили?«

»Оћу да припремим пуцаву за вашу здравицу; — наравно, да је овај тон од свега мален, ал можемо се и с њим задовољити.«

(Свршиће се).

«Бранику» види у томе прст Беча, што он напада а Полит хвали! Да је Малешевић Полит, неби га могли нападати, ако у опште може бити овде речи о нападајима. Вођство либералне странке требало би да сазове конференцију и да на истој узме у претрес Малешевићево држање, те да одлучи, како ће се у будуће странка држати у питању наше автономije.

М.

Вести из места.

Уређење Сентомаша. Добијамо ове редове: Да нам нису наши стари оставили и створили нешто у Сентомашу од вредности изгледао би Сентомаш као препотопска варош! Ми млађи ништа приновили нисмо осим неколико каруца и лепих серсама. За уређење Сентомаша ама ништа. Некад су долазили у Сентомаш да виде мали Цариград, сад ће валда да долазе, да виде једну неуређену варошицу, те да се увере да то није лепо, па да чим кући стигну, разгледе своју општину, па ако има нечега сличног са Сентомашем, да то одмах одстране, да се не срамоте! — Има и наш пријатељ у нечем право!

Греат, Американски Циркус К. Антона. Бавиће се неколико дана у нашем месту. Обраћамо пажњу нашим Сентомашанима, да ће наћи врло занимљиву забаву у овом циркусу, јер имаде најодличније особе. Жаке-рартере, бициглисте а нарочито гимнастичаре.

Вести са стране.

Сазив српског народног црквеног сабора. Јављају нам из Карловаца. Администратор митрополије, епископ Мирон, отпутовао је у Будимпешту, да поднесе предлог за сазив српског народног црквеног сабора. Очекује се, да ће ускоро изићи краљевска одлука у тој ствари.

Трећи свесоколски слет у Љубљани. Трећи словенски свесоколски слет биће ове године у Љубљани, 2. (15.), 3. (16.) и 4. (17.) августа ове год. На веџбалишту биће места за 2500 сокола са 20 до 25 хиљада гледалаца. Сваки ученик соколског слета мора имати значку, која стаје 6 круна. Ко има значку, може бесплатно доћи на утакмицу и све забаве. У великој дворници биће приређена соколска изложба, која ће трајати од 5. до 20. августа ове године по новом календару. После слета, 5. (18.) августа биће приређен излет у Појстојну, где је чувена пећина. Пут из Љубљане у Постојну и натраг стаје 5 круна од особе. Сви, који желе да узму учешће у овоме слету, нека се обрате директно на Slovensko Sokolsko Zvezo — Ljubljana.

Привреда.

Будућност Срба у Угарској. Бачка је најплоднији крај Угарске, а Нови Сад је са околином језгро Бачке — дакле целе Угарске. — А та најбоља земља тог најбољег краја готово је сва данас у српским рукама.

И остали крајеви Угарске, где Срби живе, исто тако су родни, плодни, богати, напредни, само да је увек било

непомућене памети и озилности, као што се сад наш свет епо упутио, свуд па и у оном крају, другачије би нам све певало. — Напа многа господа уносила су у нај свет — за моје младо и средње доа — многу и свакојаку забуну, помењу и свакојаки раздор. — Ратар нш тргао се најпрви, упутио се добр, свуд па и у Бачкој.

А сад је овладао између Србима трговцима и занатлијам исти дух, а и господа наша стишавау се, стишаће се, јер морају, нема с ни куд ни камо. Сад нас и туђинци куд и камо боље и озбиљније зарезују и цене, а особито откако су чули да се овдашња највећа Српска Бака ујединила са Загребачком Српском Банком, и да ће то сад — после Пште — бити највећи и најјачи, то јет први новчани завод у целој Угарској.

Одсад ће Срби још сигурније и одлучније напред ступати, јер ћемо имати у сваком послу и напретку српском још боље залаге и стални ослон.

Стари Бачвинин.

Ш А Л А.

Стрпљив човек. Један човек, који сваког по поднева долазаше уморан кући радо јеђаше комад круха са маслом, или мало посољена меса. Али данасжена му бијаше случајно отишла, у походе једној пријатељици и нехотице оставила у џеп кључ кухињске спреме, у којој се налазаше масло, месо, крух, сир и т. д. Кад је дошао газда кући, те опази да му је кухињска спрема затворена, одмах пошаље слугу к жени, да му или пошаље кључ или да она сама дође. Жена је служи одговорила на то: Сад ћу одмах; само нека мало причека. Пошто је он дуго чекао и све већа постајала он и слуга однекоше затворену кухињску спрему у кућу пријатељице где му жена бијаше у походама. Кад је дошао, а да јој се и јавио рече: »Жено буди тако добра и отвори ми ову кухињску спрему да узмем што за вечеру, јер ме спопала озбиљна глад.« Тада се нвсмејаше жена и окине му комадић хлеба и мало посољена меса. С талијанског.

Пре времена на небу.

Наследио Милан лепо имање од ујака, ели је брзо све то утакао. Док је трајало, живео је као цар, кад је нестало, падне у очајање, и напоследку се обеси. Кад је отишао на небо, он потражи рајска врата, почне горопадно лупати, Свети Петар отвори врата и кад угледа Милана, он га запита: Од куд тако млад да рано припеш овамо?

— Како сам доле радио — рече Милан — нисам тако здраво ни уранио!

Купујмо српске школске жигице!

Захваљујући живљем заузимању нашега народа око потрошње Срп. Школ. Жигица, у току 1913. знатно је порастао приход од њих достигавши своту од К 2.245 74. ф.

Приход од Срп. Школ. Жигица употребљен је на исплату квинквенала неким подручним учитељицама, које су обзиром на то, што су у оскудици

мушких учитеља биле постављене на мушка места, сматране за привремено но кад им је високом министарском одлуком изречена и призната сталност, изречено је том одлуком уједно и то, да им припада у натраг и нада у име квинквенала за привремене им године службовања. Тима учитељицама исплаћено је на рачун досадањег и будућег прихода од Срп. Школ. Жигица свота од К 12757 50 ф. Да није било прихода од жигица, те школе би пропале.

Срп. школама у Будимској епархији требаће у будуће све више прихода од Срп. Школ. Жигица, те зато молимо Србе и Српкиње, да употребљавају искључиво Срп. Школ. Жигице, а и да их у кругу својих пријатеља што више препоручују. У којим местима нема Срп. Школ. Жигица, молимо Србе и Српкиње, да се обрате трговцима да их набаве и продају.

Ко троши Срп. Школ. Жигице, без икакве своје жртве помаже српску просвету.

Епар. Конзисторија Будимска.

Још за кратка времена мене се видети

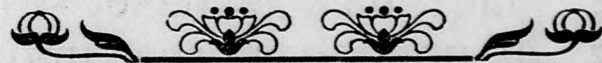
„GREAT AMERICAN CIRCUS“

K. ANTONA.

Дневно велика представа.

Светски распоред.

Данас у недељу 2 свечане представе прва после подне у 4 а друга увече у 8½ сати.

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО РУСАНДА

У МЕЛЕНЦИМА

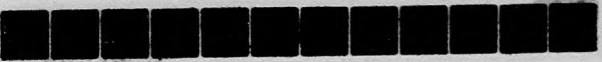
(Торонталској жупанији) — у јужној Угарској.

Отворено је од 1/14. маја до 1/14. септембра сваке године.

Специјално лечи: Севотине, хроничну реуму, скрофулу у свима њеним облицима и појавама. Којне болести, које нису у стању биле никакве лековите масти излечити, — нарочито Psoriasis и Prurigo. Код женских неуредан крвоток и живчане болести. Сигуран успех у лечењу костобоље Caries-Necrosis-a, у коме премашује најчувенија интернационална купатила.

Станови се састоје из четири модерно удешена хотела са 74 собе, курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк, са удобним клупама, — гласовир, куглана, билијард, стоји на расположењу купалишним гостима. Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно.

Управа купатила Русанда.

Браћа Миросављевић

Данило Бугарски
СЕНТОМАШ.

Препоручујемо наше велико стовариште најновији мушки и женски штофова, свиле за костиме и блузе, зефира, платна, тепиха, завеса и све врсте најбољег памука уз врло

ниске цене.

Купујемо и продајемо дукате и сеферине.

АЛЕКСАНДАР ПАСТИ

ИСПИТ. ЗУБАР.

ДАНИЦА РОЂ. ЖИГИЋ

ЗУБНОТЕХ. ЛАБАРАТОРИУМ,

Дунавска ул. 26. у Н.-САДУ Дунавска ул. 26.

Бави ће се у Сентомашу од 5-тог априла по 3 дана недељно у општинској кафани од 8 сати изјутра до 7 сати у вече, и све зубарске послове најтачније и најпрецезније вршити.

Вађење зоба вађење корење од зуба, чишћење и деленење зуба, обустављање на мах болова зоба

Редове зоба подесне за жвакање, без непца који се не ваде.

Пуњење зоба (пломбиране:) од злата, платине смајла и порцулана.

Златне и од платине круне за златне љуприје, зубе на шрапцу. Прерада старих редова зоба.

Регулисање зоба.

Прва Сентомашка Штампарија д. д. у Сентомашу.

Потребује једног шегрта и исти да је из боље куће, а стар од 13 — 15 године. Ступити може одма.

Прва српска радња готових мушких, женских, дечјих одела и мушких шешира

БРАЋА РАДУЛОВИЋ

У СТ. БЕЧЕЈУ.

Част нам је извести п. грађанство из места и са стране, да нам је прispела сва пролетња и летња роба, особито препоручујемо велики избор одела за одрасле и децу за Врбицу и Ускрс.

БРЗА И ТАЧНА ПОСЛУГА.

НИГДЕ НЕ МОЖЕТЕ

ни боље, ни лепше, па ни јефтиније пазарити за пролетњу и летњу сезону

МОДЕРНИХ ШТОФОВА

за мушке и женске хаљине, свиле, делина, СВИЛЕНИ МАРАМА као и сву осталу сечену робу — него у признатој великој српској трговини

Драгољуба Стајића и другова

као »Задруга« команд. друштво са бгр. одг.

— У СЕНТОМАШУ.

СТРОГО УТВРЂЕНЕ ЦЕНЕ.

Власник: Прва Сентомашка Штампарија д. д. у Сентомашу.

Најјефтиније избор за пролетњу и летњу сезону.

Најбоље прима жардин и кројион памука може се добити.